

QADIMIY SHARQ MUSIQA SAN'ATI RIVOJIDA AYOL XONANDALIGINING NAZARIY ASOSLARI

Qirg'izov I.

*FarDU San'atshunoslik fakulteti Musiqiy ta'lim va madaniyat kafedrasida
dotsenti, p.f.n.*

Mamajonova D.A.

Qo'qon davlat pedagogika instituti tayanch doktoranti.

Tayanch so'zlar: musiqa, san'at, ashula, tarbiyashunoslik, an'ana, milliy, maqom, Buzruk, Rost, Navo, Iroq, Ushshoq.

Ключевые слова: музыка, искусство, пение, образование, традиция, национальный, маком, Бузрук, Рост, Наво, Ирак, Ушшок.

Key words: music, art, singing, education, tradition, national, makom, Buzruk, Rost, Navo, Irak, Ushshok.

Kirish. Ayol ertangi kun davomchilari bo'lmish kelajak avlodlarni ham jisman, ham ma'nan kamolga yetkazuvchi ulug' zotdir. Shu bois ularga qancha ehtirom ko'rsatsak, shuncha oz. Bugungi kunda davlatimiz rahbari boshchiligida Yangi O'zbekistonning yangicha tamoyillari asosida xotin-qizlar masalalariga yanada ko'proq e'tibor qaratilmoqda. Ularning o'qishi, ishlashi, salomatligini asrash, oilasi uchun sharoitlar yaxshilanmoqda.

“Xotin-qizlar va oila masalasi – bu nafaqat bugungi kunimiz, balki ertangi kelajagimizni ham belgilab beradigan hal qiluvchi omildir. Agar biz mehr-oqibat va sadoqat timsoli, xonadonlarimiz farishtasi bo'lgan ayollarga bitta yaxshilik qilsak, hech shubhasiz, bu o'nta yaxshilik bo'lib qaytadi”, deya ta'kidladi davlatimiz rahbari Shavkat Mirziyoev Xalqaro xotin-qizlar kuniga bag'ishlangan tantanali marosimdagi nutqida [1].

Azal-azaldan donishmandlar oilada o'g'illar bilan birgalikda qizlarni ham ilmi qilish eng maqbul ish bo'lishini uqtirib kelishgan. Boisi, oqila, ziyoli ayol kelajakda barpo bo'ladigan butun boshli oilaning ilmi bo'lib ulg'ayishiga zamin yaratadi. Shu nuqtai nazardan davlatimiz Prezidenti “Biz mamlakatimizni har tomonlama yuksaltirish uchun yangi tarixiy davrga qadam qo'ydik. Farzandlarimiz qalbiga ulug' maqsadlar, olijanob g'oyalarni singdirish – barcha

O‘zbekiston onalarining sharafli burchidir. Yuksak fazilatli, mard va jasur, vatanparvar yosh avlodni tarbiyalab voyaga etkazish, albatta, sizlarga bog‘liq. Bu – yorug‘ kelajakka yo‘naltirilgan eng katta investitsiya va bitmas-tuganmas boyligidir” deya barchani ayollarni nafaqat bugungi kun, balki davlatimizning nurlu kelajagi yaratuvchilari sifatida ardoqlashga, e‘zozlashga, hurmat-ehtirom ko‘rsatishga chorlamogda.

Zamonaviy jamiyatda “erkaklarga oid” va “ayollarga oid” bo‘lgan xususiyatlar borasida qat’iy qaror topgan tasavvurlar shu jamiyatdagi umum insoniy madaniyat darajasi kam o‘rganilgan masala bo‘lib, tadqiqotning maqsadi hozir biz yashayotgan davr yangilanayotgan O‘zbekistonning islohotlarida inson manfaatlarining ustunligiga qaratilgan bir paytda, hali ham oilaviy nizolarning juda katta qismi erkaklar tomonidan ayol huquqlarining tan olinmasligi shuningdek, ayrim holatlarda jamiyatda ham xotin-qizlarning huquq hamda imkoniyatlariga yetarlicha ahamiyat berilmayotgani haqiqatdir. Bu holat ta’lim tizimida tegishli ilmiy bilimlarni o‘zlashtirish va amaliyotga tadbiiq qila olish kompetenligining pastligidan dalolatdir. Zero, jamiyatda gender munosabatlar asoslarini o‘zlashtirish orqali uning mazmunida yotgan g‘oyalar, dunyoqarashlar ta’sirida o‘zining shaxsiy sifatlarini, iymon-e’tiqodlarini shakllantirish, mazkur ta’lim jarayoni ta’sirida shaxsning aqliy kamolotini bilish qobiliyatini, o‘qishga, mehnatga bo‘lgan munosabatini rivojlantirish maqsadlari dolzarblik kasb etadi. Bu zaruratdan kelib chiqib, qadimiy Sharq musiqa san’ati rivojida ayol xonandaligi faoliyatining nazariy asoslarini tadqiq etish vazifalari belgilandi.

Bu dozarb masalaning nazariy asoslarini Qadimiy Sharq musiqa san’ati rivojidagi ta’lim-tarbiya tizimi va bunda ayol xonandaligi maktablari faoliyatidan qidiramiz. Avvalo, barcha Qadimiy Sharq musiqa san’ati maktablari mohiyatida bo‘lgani kabi ayol xonandaligi maktablari faoliyatida ham musiqaning inson organizmiga tibbiy va ta’limiy ta’siri haqidagi buyuk allomalarimiz asarlaridagi nazariy ko‘rsatmalarga tayanilgan.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya. Alloh taolo barcha mavjudotlar qatori insonni ham juft ya’ni erkak va ayol qilib yaratgandir. Ayol hayotda onamiz, juftu halolimiz, opa-singlimiz, qizimiz bo‘lib yashaydi. Ayol kishi avvalo ona sifatida qadrlanadi. Qu’roni Karimning bir necha suralarida onani e‘zozlashga, uning xaqqini ado etishga buyurilgan.

Payg‘ambarimiz (s.a.v.) hadislarining birida “Jannat – onalar oyog‘i ostida» deb marhamat qilganlar. Yana bir hadis sharifda: Bir kishi Rasululloh(s.a.v.)dan: “Insonlar ichida yaxshilik qilishga kim haqliroq?”- deb so‘ragan edi, Rasululloh (s.a.v.): “Onang, keyin onang, keyin yana onang”, deb javob berganlar. Onaning bu tarzda otadan ko‘ra uch barobar haqliroq bo‘lishi bolaning dunyoga kelishi va voyaga etishi yo‘lida u tortgan qiyinchiliklar, tutgan o‘rni va qilgan xizmatlari hisobigadir.

Imom G‘azzoliy (r.h.) “Ihyoi ulumid-din” kitobida quyidagi hadisni rivoyat qilib keltiradilar:

Rasululloh (s.a.v) aytadilar: “Onaning duosi tezroq ijobat bo‘ladi”: “Yo Rasululloh (s.a.v) nima uchun?” – deb so‘radilar. Javob berdilarki: “Ona otadan ko‘ra farzandiga mehribonroqdir. Shafqat bilan qilingan duo zoe ketmaydi”.

Islom olamida IX-XII asrlarni ilm-fanning oltin davri deb e‘tirof etilgan bo‘lsa, bu davrda bizning diyorlardan chiqqan Imom Buxoriy, Imom Termiziy, Imom Dorimiy, Imom Motrudiy, Imom Zamaxshariy, Ibn Sino, Ahmad Farg‘oniy, Mirzo Ulug‘bek, Abu Muso Xorazmiy kabi yuzlab allomalar dunyo ilm-fani rivojida o‘zlarining ulkan va betakror hissalarin qo‘shgan [5].

Jumladan, Islom olamida Qur‘oni karimdan keyingi ikkinchi manba deb e‘tirof etilgan Imom Buxoriyning “Al-Jome‘ as-Sahih” asari dunyo ilm ahli nazdida hozirgacha ilmiy va amaliy ahamiyatini yo‘qotgan emas. Bu asar o‘z yo‘nalishida takrorlanmas yagona yo‘nalishga ega durdona asar bo‘lib, 97 kitob, 3881 ta bob va takrorlari bilan qo‘shib hisoblaganda 7563 ta hadisdan tarkib topgan.

Imom Buxoriy “Al-Jome‘ as-Sahih”da birinchi “Vahiy” kitobini, ikkinchi “Iymon kitobi”ni va uchinchi “Ilm kitobi”ni keltirgan. “Ilm kitobi” 53 ta bob bo‘lib, bu boblar ilm va unga bog‘liq holatlarga oid 76 ta hadisni o‘z ichiga olgan. “Al-Jomi‘ as-sahih” asarining “Ilm kitobi”da “Ilm” so‘zi lug‘atda bir narsani voqe‘likdagidek idrok etishni bildiradi. Qur‘oni karim ilk oyati ilm olishga bo‘lgan buyruq bilan nozil bo‘lishi inson hayotida ilmning juda katta ahamiyat kasb etishiga dalil bo‘ladi.

Abu Hurayra roziyallohu anhudan rivoyat qilinadi:

“Rasululloh sollallohu alayhi vasallam”:

“Kimning uchta qizi bo‘lsa, ularning xarxashalari, og‘irliklari va yengilliklariga sabr qilsa, Alloh ularga ko‘rsatgan rahmati tufayli uni jannatga kiritur”, – dedilar. Bir kishi:

“Ikkiti bo‘lsa-chi, yo Rasulalloh?” – dedi.

“Ikkiti bo‘lsa ham”, – dedilar. Bir kishi:

“Bitta bo‘lsa-chi, yo Rasulalloh?” – dedi.

“Bitta bo‘lsa ham”, – dedilar”.

Qizlarning tarbiyasi, ta‘limi va madaniyati hamda, yashab, o‘sishi uchun zarur bo‘lgan har bir narsa otaning zimmasidagi farzdir. Ota bu farzdan faqat qiz turmushga chiqqanidan keyingina ozod bo‘ladi, chunki endi bu farz erning zimmasiga o‘tgan bo‘ladi. Otasi yoki eri yo‘q ayolning nafaqasi akasi yoki uning o‘rnini bosuvchi boshqa shaxslarga vojib bo‘ladi. Umuman, Islomda ayol kishi nafaqasiz qolishi mumkin emas. Qizning nafaqasi otaga, xotinniki erga, singilniki aka-ukaga, onaniki o‘g‘ilga vojib bo‘ladi [4].

Islom ayol kishiga ta'lim olish va madaniy saviyasini oshirish haqqini berdi va erkaklarni bu ishga mas'ul qildi. Ilm talabi erkak-ayolga barobar farzligini, qizlariga va singillariga ta'lim-tarbiya bergan kishi jannatga haqlidir.

Bu borada hadisshunos olimlar ichida eng nufuzli hisoblangan Imom al-Buxoriyning 20 dan ortiq katta va kichik kitoblari mavjud bo'lib, ular orasida "Al-jome' as-sahih" asari alohida o'rin turadi. Bu shoh asar ahamiyati jihatidan Qur'ondan keyingi o'rinda turuvchi muqaddas manbaa hisoblanadi. Imom al-Buxoriy o'z asarlarida axloq-odob, tarbiya haqida fikr yuritarkan, odamlarni ota-onani e'zozlashga, ular oldidagi o'z burchlarini mukammal ado etishga da'vat etadi.

Inson sifatlari haqidagi ta'limiy qarashlarida jaholat kishiga o'lim keltiruvchi fojea deb qaraladi. Jaholat insoniyatni falokat sari yetaklovchi qusur sifatida ko'rsatilsa, to'g'ri so'zli bo'lish esa insonning go'zal fazilatlaridan hisoblanadi. Buxoriy o'z asarlarida odamlarni to'g'ri so'zli bo'lishga, vadaga vafo qilishga chorlaydi. Munofiq kishining uchta belgisini ko'rsatadi, ular: yolg'on gapirish, va'daga vafo qilmaslik va omonatga xiyonat qilishdan iboratligini aytadi. U insonning kuch-qudratini jismonan pahlavonlikda emas, balki jahil chiqqanda o'zini tuta olishda, deb hisoblaydi.

Sharqona ta'lim rivojlantiruvchi ta'lim sifatida bo'lajak musiqa o'quvchilarning ichki imkoniyatlarini oshirish va ularni ro'yobga chiqarishga yo'naltiriladi. Rivojlantiruvchi ta'limda, ko'proq, sanoiy nafis suhbatlaridan foydalanilgan. Sanoiy nafis suhbatlarida ta'lim oluvchilarda muayyan bilimlarni puxta o'zlashtirish, ularni amaliyotda samarali qo'llay olishga doir ko'nikma-malakalarni shakllantirishga, bu jarayonda ularning mavjud imkoniyatlarini to'la ro'yobga chiqarishga yordam bergan.

Jumladan, hadisshunos alloma at-Termiziy hadislarida odamlarni ahl bo'lishga, jamoaga foyda keltirishga, do'stlik va birodarlikka da'vat etuvchi hadislar ko'p uchraydi. "Barcha musulmonlar o'zaro birodardurlar. Ular hech qachon bir-birlariga yomonlikni ravo ko'rmasliklari kerak. Kimda-kim o'zining musulmon birodariga yordam qilsa, oxiratda Olloh unga yordam qiladi. Kimda-kim o'z birodari hojatini yengillatsa, Olloh ham uning oxiratini yengil qiladi". Alloma sog'lom tanda sog' fikr bo'ladi, degan xalq maqoliga amal qilib, vaqtni bekor o'tkazmaslikka da'vat etadi [3].

Imom at-Termiziyning "Sunan" kitobida keltirilgan kishi ta'limning na'ariy sifatlariga oid fikrlar ko'p uchraydi. Chunonchi: "Xayrli va yaxshi ishlar qilishga da'vat etish va zulmdan qaytarishing-sening sadaqang", "Adashgan kishilarga to'g'ri yo'l ko'rsatishing ham-sening sadaqang", "O'z idishingdan boshqalarning idishiga suv solib berishing ham-sening sadaqang hisoblanadi".

"Qobusnoma"da barkamol inson, yuksak ma'naviyatli shaxs masalalariga alohida ahamiyat berilgan. Kitob insondagi bir qator kerakli bo'lgan xususiyatlar

va sifatlarni ochib berishga, ularni tuzatishga qaratilgandir. Shuning uchun ham ushbu asar fors-tojik pedagogikasining qomusi sifatida ulug‘lansa, qariyb to‘qqiz asrdan buyon jahon xalqlari e‘tiborini qozonib kelmoqda.

Alisher Navoiyning “Mahbub ul qulub” asarining yigirma ikkinchi fasli mutrib va mug‘anniylar zikrida:

Aytquvchi va cholg‘uvchi zorlig‘ va iynamak bila olg‘uvchi. To buyurg‘uvchida sila va in‘om bor, alar mulozimdurlar va xizmatgor. To suhbatda ne‘mat ko‘p, alarga barcha amru nahying jo‘b. Chun bazmda tana‘um oz bo‘ldi, alar ishi istig‘nou noz bo‘ldi. Ne‘mat degan nimaki tamom yo‘q bo‘ldi, alarning ko‘ngli sendin tamom to‘q bo‘ldi. Agar yillar bahra olibdurlar ehsoningdin, oshnolig‘ bermay o‘tarlar yoningdin. Oz olsalar nosipos, ko‘p olsalar haqshunos. Aksari fosiq va badxo‘y va qolg‘oni kajtab‘u durushtgo‘y. Harakatlari tuzuksiz so‘zlaridek va kalimotlari hashv va mahalsiz nozlaridek. Vafo alar tab‘idin maslub, vafo ahli olida mardud va manqub”-deya ayrim sozanda va xonandalarning fe‘li-atvoridagi kamchiliklar, noxush ta‘lim ko‘rinishlarini tanqid qiladi.

Natijalar va muhokama. Abdurahmon Jomiy (XV asr) “Risolai musiqiy” asarida o‘n ikki maqom to‘g‘risida fikr yuritib, deydi: “Bilki, har bir maqomning ovozlar va sho‘‘balarning tinglovchiga ma‘naviy ta‘sir ko‘rsatish kuchi bor, ular umumiy ma‘noda huzur bag‘ishlaydi”. Bunga maqom kuylari va ashulalaridagi g‘oyaviy ruh sababchidir. Shu jihatdan bu o‘rinda ikki masala idrok etilishi kerak:

- 1) maqom kuylarining tinglovchiga ruhiy ta‘sir etish xususiyatiga egaligi;
- 2) maqom ashularining ruhga ta‘sir qiladigan lirik tuyg‘ularga boyligi.

Ko‘p hollarda texnologik rivojlanish jarayonida yoshlar engilroq va oddiroq musiqani tinglashadi, - degan umumiy qarash mavjud edi. Biroq, 2017-yilda Davlatimiz rahbarining milliy maqom san‘atimizni rivojlantirish to‘g‘risidagi Qarori qabul qilingach, ahvol yanada oydinlashdi. Abdurahmon Jomiyning (XV asr) keyinchalik Shashmaqomda saqlanib qolgan o‘n ikki maqomlardan ayrimlari to‘g‘risidagi fikrlariga e‘tibor bering: “Bilki, Ushshoq va Navo maqomlari tinglovchida kuch va mardlik uyg‘otadi. Rost va Iroq esa quvonch va shodlik uyg‘otadi. Buzruk esa g‘am va anduh uyg‘otadi”. U holda Shashmaqomning Rost(Ushshoq), Navo, Buzruk va Iroq maqomlari inson ruhiyatida ushbu tuyg‘u va taassurotlarini uyg‘otishini tasavvur qilish qiyin emas: kuchlilik, mardlik, quvonch, shodlik, g‘am va anduh. Bu tuyg‘ular inson ruhiyati uchun o‘ziga xos ozuqalardir. Inson ruhiyati hamisha quvonchni xush ko‘rmaganidek, doimiy g‘amginlikda ham bo‘lolmaydi. Ular o‘rtasidagi muvozanatni kuchlilik va mardlik saqlab turadi. Demak, bugungi kunda ayol xonandalar ijrosida Shashmaqom namunalarini o‘rganish va targ‘ib qilish ayni muddaodir [6].

Chunki, cholg‘ulardan taralayotgan yorqin, yoqimli va jarangdor sadolar kishi ruhiyatida uyg‘onish ezaga keltirsa, ashulalardagi ruh, g‘oya va ohang ruhiyatni yo‘naltiradi. Shu sababli qadimda maqomlarni tinglash ham belgilangan,

chunki inson ruhiyati zamon (vaqt) va makonga mos ravishda o'zgarishi ma'lum. Shu ma'noda Mavlono Najmiddin Kavkabiy (XVI) o'zining musiqa ilmiga bag'ishlangan "Risolai musiqiy" asarida quyidagi tavsifni beradi: "Bilki maqomlarni ijro etish vaqti bor, jumladan:

1) Rost - choshgoh vaqtida;

2) Iroq - kun o'rtasida;

3) Buzruk - Quyosh botishi oldidan ijro etiladi". Shashmaqomda ham kelgan bu maqomlarning ruhiy ta'sir kuchi idroklanadi. Unga ko'ra Shashmaqom tarkibidagi Rost Iroq va Buzruk maqomlarining inson ruhiyatiga ta'sir kuchini vaqtga bog'liq holda anglash mumkin. Negaki bu maqomlarning tovushqatorida lad tizimida o'n ikki maqomdagi tovushqatorlar saqlanib qolgani sir emas. Shu jihatdan Mavlono Najmiddin Kavkabiyning (XVI asr) yana ushbu tavsiyasi diqqatni tortadi: Ijrochi tinglovchining xohish-istagi va ta'bini qoniqtirishi kerak. Biror musiqa asarini ijro etishdan avval vaqt va tinglovchilar tarkibi hisobga olinishi kerak. Shundagina musiqiy asarning tinglovchiga ta'siriga erishish mumkin.

Bu fikrlar albatta, amaliy tajribaning hosilasidir va u maqom san'atining eng kuchli bilimdonlaridan bir tomondan aytilayotgani bilan e'tiborga loyiqdir.

Mazkur muhokamalar shuni ko'rsatadiki, musiqa va ruhiyat masalasi juda keng ko'lamlı bo'lib u izchil tadqiq etib borilishi maqsadga muvofiqdir. Hozirgi texnologik rivojlanish jarayonida inson ruhiyatini pok saqlash, uni turli salbiy ta'sirlardan asrash va insonga ruhiy ko'tarinkilik bag'ishlash muhim vazifalardan hisoblanadi. Chunki texnik taraqqiyot bir jixatdan inson ruhiyatiga salbiy ta'sir qilish, uning tuyg'ularini texnologiyalashtirish va asosiysi insonning zavq tuyg'usini qotirishga xizmat qilmoqda. Buning natijasida inson ruhiyatida turli illatlar, ruhiy tushkunliklar va umidsizliklar paydo bo'layotganligi sir emas. Shu ma'noda musiqa inson ruhini muolaja qiluvchi asosiy omillardan biridir.

Xulosa. Xulosa sifatida faxr va iftixor bilan ayta olamizki, jonajon zaminimizdan jahon tsivilizatsiyasi rivojiga hissa qo'shgan allomalar, faylasuf olimlarning merosidan foydalanib, milliy mentalitetimizni, qadriyat-u an'analarimizni, ma'naviyatimizni, insoniy go'zal hislatlarimizni, tafakkurimizni, samimiy dunyoqarashimizni yanada boyitish, hamda o'zlashtirish mumkin. Bu har bir qalb uchun fahrga aylanishi lozim. Sharq ayol xonandaligi faoliyatida o'zbekona qadriyatlarimiz, madaniy-ma'naviy meroslarimiz, urf-odatlarimizga tayangan holda tashkillash va ulardan namuna, ibrat sifatida foydalanish ta'lim jarayonida muhim ahamiyat kasb etadi.

Adabiyotlar:

1. Prezidentimiz Shavkat Mirziyoev Xalqaro xotin-qizlar kuniga bag'ishlangan tantanali marosimdagi nutqi. <https://adolat24.uz/>.

2. Zoirov Z.R. "O'zbek xalq milliy-an'anaviy cholg'ularida o'qitish metodikasi". – Termiz, 2019.

3. Madrimov B. “O‘zbek musiqa tarixi”. – Toshkent, 2015.
4. Jabborov A., Begmatov S., Azamova M. “O‘zbek musiqasi tarixi”. – Toshkent: “Fan va texnologiya”, 2018.
5. Yuldasheva N., Raxmatova N. “O‘zbek musiqa adabiyoti” – Toshkent, «Iqtisod-moliya», 2016.
6. Abdullayeva O. “Cholg‘ushunoslik”. – Toshkent: «Musiqqa», 2018.

РЕЗИОМЕ

Maqolada qadimiy sharq musiqa san‘ati rivojida hamda o‘zbek milliy musiqa san‘ati rivojida ayol xonandaligining tarbiyashunoslik nuqtai nazardan tahlili bayon etiladi. Qadimdan donishmandlar oilada o‘g‘illar bilan birgalikda qizlarni ham ilmi qilish eng dolzarb va ahamiyatli vazifalardan biri ekanligi haqida uqtirib kelishgan. Boisi, oqila, ziyoli ayol kelajakda barpo bo‘ladigan butun boshli oilaning ilmi bo‘lib ulg‘a-yishiga zamin yaratadi. Jamiyatda gender munosabatlar asoslarini o‘zlashtirish orqali uning mazmunida yotgan g‘oyalar, dunyoqarashlar ta‘sirida o‘zining shaxsiy sifatlarini, iymon-e‘tiqodlarini shakllantirish, mazkur ta‘lim jarayoni ta‘sirida shaxsning aqliy kamolotini bilish qobiliyatini, o‘qishga, mehnatga bo‘lgan munosabatini rivojlantirish maqsadlari dolzarblik kasb etadi. Bu zaruratdan kelib chiqib, qadimiy Sharq musiqa san‘ati rivojida ayol xonandaligi faoliyatining nazariy asoslarini tadqiq etish vazifalari belgilandi. Qadimiy Sharq musiqa san‘ati rivojidagi ta‘lim-tarbiya tizimi va bunda ayol xonandaligi maktablari faoliyatining o‘rni beqiyos. Qadimiy Sharq musiqa san‘ati maktablari mohiyatida bo‘lgani kabi ayol xonandaligi maktablari faoliyatida ham musiqaning inson organizmiga tibbiy va ta‘limiy ta‘siri haqidagi falsafiy qarashlar keltirilgan.

РЕЗИОМЕ

В статье представлен анализ женского пения в развитии древневосточного музыкального искусства и развития узбекского национального музыкального искусства с образовательной точки зрения. В древности мудрецы говорили, что воспитание девочек наряду с сыновьями в семье является одной из самых насущных и важных задач. Потому что умная и интеллигентная женщина создает фундамент для того, чтобы вся семья в будущем построилась и выросла знающей. Путём овладения основами гендерных отношений в обществе, идей, содержащихся в его содержании, формирования своих личных качеств, веры и убеждений под влиянием мирового зрений, целей развития способности познавать психическую зрелость человека, находящегося под влиянием. В этом образовательном процессе становятся актуальными цели формирования отношения к труду и учёбе. Исходя из этой необходимости, были определены задачи исследования теоретических основ женского пения в развитии древневосточного музыкального искусства. Образовательная система в развитии древнего восточного музыкального искусства и роль женских певческих школ в нем бесподобны. Философские взгляды на лечебное и воспитательное воздействие музыки на организм человека представлены в деятельности женских певческих школ, а также в сущности древних восточных музыкальных школ.

SUMMARY

The article presents an analysis of female singing in the development of ancient Eastern musical art and the development of the Uzbek national musical art from an educational point of view. In ancient times, the sages said that raising girls, along with sons in the family, is one of the most pressing and important tasks. Because a smart and intelligent woman creates the foundation for the whole family to build and grow in the future. By mastering the basics of gender relations in society, the ideas contained in its content, the formation of one’s personal qualities of faith and beliefs under the influence of a world view, the goals of developing the ability to cognize the mental maturity of a person under the influence. In this educational process, the formation of attitudes towards work and study becomes relevant goals. Based on this need, the tasks and implications of the theoretical foundations of female singing in the development of ancient Eastern musical art were determined. The educational system in the development of ancient Eastern musical art and the role of women’s singing schools in it are incomparable. Philosophical views on the healing and educational effects of music on the human body are presented in the activities of women’s singing schools as well as in the essence of ancient oriental music schools.